

Вікторія Сухенко¹

УКРАЇНСЬКА МОВА В ГЛОБАЛЬНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ: ВІД ІСТОРИЧНИХ ЗАБОРОН ДО ЦИФРОВОЇ ЕКСПАНСІЇ

***Анотація.** У статті здійснено системний аналіз розвитку та сучасного функціонального статусу української мови в контексті глобального комунікативного простору, що становить динамічну віртуальну екосистему з основою на мережевих інтернет-технологіях. Зазначено, що попри домінування світових мов, зокрема англійської, українська мова пройшла трансформацію: від історичного символу національної боротьби, що здолав понад 130 репресивних заборон, до потужного чинника міжнародної комунікації, культурної дипломатії та маркера ідентичності у світовому інформаційному просторі. Розглянуто ключові напрями її поширення, серед яких активна роль західної діаспори у формуванні позитивного іміджу України; процес дерусифікації як інструмент відновлення мовної незалежності; присутність у креативних індустріях, таких як музика, кіно, література (цей напрям поширення виходить за межі простої лінгвістики, виступаючи носієм цінностей і транслятором унікальних культурних кодів); інтеграція до міжнародної освітньої діяльності, а також цифрова адаптація української мови в контексті стрімкого розвитку соціальних мереж, онлайн-платформ та мультимедійних сервісів.*

Увагу приділено сучасним лінгвістичним викликам, пов'язаним із недостатньою адаптованістю алгоритмів штучного інтелекту до фонетичних, граматичних і семантичних особливостей української мови. Зроблено висновок, що українська мова є стратегічним елементом процесу інтеграції держави до глобального культурного й інформаційного простору, виступає важливим чинником національної безпеки та ключовим ресурсом для зміцнення міжнародного іміджу України в сучасних умовах глобалізації.

***Ключові слова:** українська мова, глобальний комунікативний простір, дерусифікація, сучасне українське мистецтво, штучний інтелект, міжнародна комунікація.*

UKRAINIAN LANGUAGE IN THE GLOBAL COMMUNICATION SPACE: FROM HISTORICAL PROHIBITIONS TO DIGITAL EXPANSION

***Abstract.** The article provides a systematic analysis of the development and modern functional status of the Ukrainian language in the context of the global communicative space, which constitutes a dynamic virtual ecosystem based on network Internet technologies. It is noted that despite the dominance of world languages, in particular English, the Ukrainian language has undergone a transformation: from a*

¹ Вікторія Сухенко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та історії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, e-mail: viktoriya.suhenko@hneu.net
ORCID: [0000-0002-8775-6999](https://orcid.org/0000-0002-8775-6999)

historical symbol of the national struggle that has overcome more than 130 repressive bans to a powerful factor in international communication, cultural diplomacy, and a marker of identity in the global information space. The key directions of its spread are considered, including the active role of the Western diaspora in shaping a positive image of Ukraine; the process of de-Russification as a tool for restoring linguistic independence; presence in creative industries, such as music, cinema, and literature (this direction of spread goes beyond simple linguistics, acting as a carrier of values and a translator of unique cultural codes); integration into international educational activities, as well as digital adaptation of the Ukrainian language in the context of the rapid development of social networks, online platforms and multimedia services.

Attention is paid to modern linguistic challenges associated with the insufficient adaptability of artificial intelligence algorithms to the phonetic, grammatical and semantic features of the Ukrainian language. It is concluded that the Ukrainian language is a strategic element in the process of integrating the state into the global cultural and information space, is an important factor of national security and a key resource for strengthening the international image of Ukraine in modern conditions of globalization.

Keywords: *Ukrainian language, global communicative space, de-Russification, modern Ukrainian art, artificial intelligence, international communication.*

Постановка наукової проблеми. Роль мови в умовах глобалізації та цифрової епохи значно перевищує її традиційну комунікативну функцію. Мова перетворюється на ключовий елемент національної безпеки, культури, ідентичності та міжнародної суб'єктності. Глобальний комунікативний простір охоплює мережу каналів, технологій і учасників спілкування, які діють у межах планети, долаючи фізичні й культурні кордони, та стає важливою платформою для формування міжнародного іміджу. У цьому швидкоплинному віртуальному середовищі, де обмін інформацією здебільшого відбувається через інтернет-технології, співіснують і конкурують сотні мов.

Для України, мова якої протягом історії зазнавала послідовного утиску та перебувала під впливом політики лінгвоциду, сучасна цифрова доба пропонує унікальну можливість для масштабного відродження її міжнародного статусу та престижу. Глобалізація інформаційних потоків, посилення міжкультурної взаємодії та цифровізація суспільства створюють новий тип мовного середовища, яке відзначається високою динамікою та взаємопроникненням різних мовних систем.

Глобальний комунікативний простір створює умови для міжмовної взаємодії, яка проявляється через процеси запозичення, перекладу, адаптації термінів та розширення сфер їх використання. У зв'язку з тим, що українська мова дедалі активніше застосовується в науці, технологіях, дипломатії та культурі, особливо важливою стає її здатність відображати сучасні понятійні системи й виконувати роль ефективного інструменту міжкультурного діалогу. Це підсилює потребу в упорядкуванні запозичень, унормуванні нової лексики та впровадженні міжнародних стандартів комунікації. У такому контексті стає

актуальним визначення концептуальних засад функціонування української мови в умовах глобального комунікативного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан і проблеми формування українського національного інформаційного простору та укріплення статусу української мови в комунікативному просторі стали об'єктом досліджень у працях В. Карпенка, О. Литвиненко, С. Матвієнків, Н. Підбережник, Т. Яворської та ін.

Питання української мови в інтернет-просторі в контексті сучасних тенденцій та викликів аналізували такі українські науковці, як Н. Громова², С. Деміхова³, С. Каленюк⁴, Ю. Макарець⁵, Л. Приблуда⁶ тощо. На їхню думку, інтернет-простір створює сприятливі умови для розвитку державної мови, адже користувачі спілкуються між собою та споживають важливу інформацію саме українською, вони проходять процес самоідентифікації й допомагають формувати нове сприйняття мови серед сучасної аудиторії.

Увагу на важливості україномовних блогів як інструментів популяризації української мови в умовах сучасного інформаційного простору зосереджують Л. Юрса й О. Негер⁷. Дослідники наголошують на важливості подолання мовних проблем (зокрема змішування мов і правописні помилки) шляхом підвищення рівня мовної свідомості серед блогерів та їхніх підписників. Забезпечення якісної мовної практики в блогах є ключовим чинником для розвитку української мови в медіапросторі та для формування позитивного мовного середовища в суспільстві.

У статті Л. Пономаренко, С. Козиряцької⁸ проаналізовано сайти українського інтернет-простору щодо мовної політики, якої вони дотримуються, та окреслено заходи впливу, спрямовані на розширення меж уживання української мови в Інтернеті.

Проблема формування й розвитку української термінології в галузі штучного інтелекту, що стає все більш актуальним в епоху швидкого прогресу цифрових технологій та впровадження інновацій у різні аспекти суспільного життя, порушена в статті Л. Архипенко⁹.

² Каленюк С., Громова Н., Деміхова С. Українська мова в інтернет-просторі: нові тенденції та виклики. *Вісник науки та освіти*. 2024. №10 (28). С. 302–310. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/16052> (дата звернення: 12.12.2025).

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Макарець Ю. С. Українська мова в інтернет-просторі: соціально-правовий та лінгвальний виміри. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. №46. С. 38–43.

⁶ Приблуда Л. М. Особливості комунікативно-мовленнєвої поведінки в кіберпросторі. *Вісник науки та освіти*. 2024. №4 (22). С. 407–416. URL: [file:///C:/Users/PC/Downloads/maxim,+32%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/maxim,+32%20(1).pdf) (дата звернення: 13.12.2025).

⁷ Юрса Л., Негер О. Мовна специфіка україномовних блогів. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2025. Вип. 19. С. 261–267. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/viewFile/4824/5309> (дата звернення: 13.12.2025).

⁸ Пономаренко Л. Г., Козиряцька С. А. Мова сайтів українського сегмента Інтернету: реалії та перспективи. *Держава та регіони*. Серія: Гуманітарні науки. 2014. №1–2. С. 64–69. URL: <https://dspace.mphu.edu.ua/handle/123456789/6771> (дата звернення: 13.12.2025).

⁹ Архипенко Л. М. Українська термінологія штучного інтелекту в контексті концептуалізації й державної мовної політики. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 42. Т. 1. С. 9–15. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37919> (дата звернення: 13.12.2025).

В українській лінгвістиці питання, пов'язані з інтернет-комунікацією, висвітлені в наукових працях О. Дзюбіної, С. Нерян, Т. Полякової, С. Фіялки, С. Форманової, С. Чемеркіна та ін.

Мета дослідження. Розвиток української мови в глобальному комунікативному просторі є складним явищем, що формується під впливом соціолінгвістичних, культурних, політичних та технологічних чинників. Сучасні зміни, спричинені глобальними інформаційними процесами, активними міграційними рухами й швидким прогресом цифрових галузей, відкривають нові можливості для функціонування української мови за межами країни. Мета статті – розглянути основні аспекти цього поширення та проаналізувати зміни статусу української мови, яка пройшла шлях від пригноблення до активного учасника міжнародної комунікації в глобальному комунікативному просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У ХХІ столітті розвиток української мови значною мірою залежить від наявності україномовного контенту в мас-медіа та соціальних мережах; доступності наукових і освітніх ресурсів українською мовою; створення й підтримки мовних технологій, зокрема корпусів текстів, систем машинного перекладу, мовних моделей штучного інтелекту.

Цифрові можливості сприяють не тільки збереженню, але й розширенню сфер використання української мови, забезпечуючи її активну інтеграцію у світовий інформаційний простір. Водночас українська мова зіштовхується із низкою викликів, серед яких: конкуренція з мовами міжнародного статусу, поширення англійської у сфері наукової комунікації, а також вплив глобальних комунікативних платформ, що сприяють асиміляції.

Українська мова завжди була не просто засобом спілкування, а потужним історичним символом боротьби за культурну ідентичність та державну незалежність. Вона витримувала численні спроби придушення й понад 130 заборон, що тривали століттями, серед яких такі репресивні акти, як Указ Петра I (1720 р.) про заборону друкування книг українською мовою; Валуєвський циркуляр (1863 р.), що забороняв друкувати українською мовою букварі, навчальні посібники, наукові видання, періодику; Емський указ Олександра II (1876 р.) про заборону ввезення книжок і брошур українською мовою; видання оригінальних творів та їхнього перекладу українською мовою, постановку театральних вистав та друкування українських текстів до нот тощо¹⁰.

Жорстокими були сталінські репресії, які стали частиною цілісної політики русифікації в умовах Радянського Союзу після завершення українізації в 1930-х роках. Це – припинення українізації в 1933 році, переслідування української інтелігенції, систематичні розстріли письменників, вилучення літери «Г» з правопису, а також обов'язкове вивчення російської мови в школах. У 1970-х роках заборонили захист дисертацій українською мовою, а радянська влада нав'язала ідею «нової спільноти» радянського народу, закріплюючи статус російської як мови міжнаціонального спілкування та офіційної

¹⁰ Заборона української мови. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-17240> (дата звернення: 10.12.2025).

загальнодержавної мови. Усі ці репресивні акти стали важкими випробуваннями для української мови, однак зміцнили її символічну вагу й перетворили на важливий елемент культурної спадщини та засіб консолідації національної єдності.

Після відновлення незалежності українська мова набула конституційний статус державної. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року¹¹ затвердив її як ключовий елемент державотвірного самовизначення нації. Вона є основною ознакою ідентичності українського народу, слугуючи об'єднувальною силою, що згуртовує громадян і створює єдиний культурний простір. Особливого значення мова набула під час повномасштабного вторгнення, символізуючи національну стійкість, опір і культурний спротив.

Посилення позицій української мови в глобальному комунікативному просторі здійснюється за кількома основними, взаємопов'язаними напрямками. Вплив діаспори та процеси лінгвістичної дерусифікації відіграють важливу роль. Західна українська діаспора функціонує не тільки як активний учасник міжнародної комунікації, але і як рушій лінгвістичних процесів у «материковій» мові. Представники національно свідомих кіл діаспори докладають значних зусиль до посилення позицій української мови в суспільстві, визначаючи її ключовий статус як державної. Особливе місце серед цих ініціатив посідає процес дерусифікації, який охоплює різні аспекти мови (від правопису й термінології до стилістики), стимулюючи очищення літературної української від невластивих мовних рис. Яскравим прикладом такого впливу діаспори в міжнародному дискурсі є поширена в англійськомовних країнах тенденція уникати використання означеного артикля *the* перед назвою *Ukraine*, оскільки його вживання асоціювалося із трактуванням України як регіону, а не як незалежної держави. Правильне використання назви країни «Ukraine» без артикля – це більше, ніж просто дотримання граматичних правил. Це є виразом поваги до незалежності й суверенітету нашої держави на світовій арені.

Як зазначає Я. Гаргаун, українська діаспора відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні глобального українського простору. Вона завжди займала особливе місце в популяризації всього українського та створенні позитивного іміджу українців за кордоном. Починаючи із XIX століття й до сьогодні, представники діаспори активно долучаються до протидії агресії з боку Росії та об'єднувальних процесів українського народу. Діаспорні організації активно лобюють інтереси української держави, привертають увагу світової спільноти до проблем України і сприяють утвердженню української ідентичності, збереженню культури, забезпеченню політичної незалежності та розвитку економіки країни.¹²

¹¹ Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 11.12.2025).

¹² Гаргаун Я. Українська діаспора: вплив на творення глобального українського простору. *Старожитності Лукомор'я*. 2023. №3. С. 75–81. URL: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/214> (дата звернення: 11.12.2025).

За кордоном українська мова активно розвивається, охоплюючи більш ніж 10 мільйонів носіїв у діаспорі. У Канаді, де проживає одна з найбільших українських громад (близько 1,3 мільйона осіб), українську вивчають у школах та університетах, а масштабні заходи, такі як фестиваль Bloor West Village Ukrainian Festival, приваблюють тисячі людей. У Європі, зокрема в Польщі та Німеччині, спостерігається значне зростання інтересу до мови, зумовлене міграцією: понад 1,5 мільйона українців оселилися там після 2022 року, інтегруючи мову в повсякденне життя.¹³

У міжнародній освіті суттєво зросло зацікавлення українською мовою після початку повномасштабної війни. У країнах Європейського Союзу, зокрема в Польщі та Німеччині, активно впроваджуються ініціативи щодо її інституціоналізації (з 1 вересня 2025 року в Польщі дозволено викладати українську мову як другу іноземну для учнів 7–8 класів; у Німеччині функціонують освітні проекти, наприклад, Німецько-українська школа в Берліні, яка пропонує учням здобути одразу два атестати, тощо).

Онлайн-платформи, такі як Duolingo, також відіграють важливу роль у популяризації мови. У 2022 році українська стала найбільшим трендом на платформі, залучивши 1,3 мільйона нових учнів.

Українська мова перетворилася на потужний засіб культурної дипломатії та дедалі активніше входить у світовий культурний простір завдяки музиці, кіно та літературі.

У музичній сфері мова виступає символом автентичності та естетичної впізнаваності, доводячи, що національна мова не є перешкодою, а навпаки – важливим елементом художнього самовираження. Міжнародний успіх українських виконавців, зокрема гуртів Go_A у 2021 році та Kalush Orchestra у 2022 році, підтвердив зростання зацікавленості світу українським фольклором і сучасною культурою. Це досягнення демонструє, що в глобальному комунікативному просторі, де домінує масова культура, унікальна мовна ідентичність перетворюється на конкурентну перевагу, привертаючи увагу своєю самобутністю. Водночас музика стає засобом «м'якої сили», що сприяє подоланню геополітичних і мовних бар'єрів.

У кінематографі українська мова надає національний колорит і правдивість сюжетній лінії. Вона виступає носієм пам'яті та естетики, що набуває особливого значення в процесі передавання травматичного історичного досвіду та культурного коду. Завдяки стрічкам, таким як документальний фільм «20 днів у Маріуполі» чи анімаційна робота «Мавка. Лісова пісня», досягається не тільки культурна, але й інформаційна суб'єктність нації, що інтегрує український наратив у глобальне середовище.

Літературні переклади виступають потужним засобом створення позитивного образу країни та руйнування колоніальних стереотипів. Переклади творів сучасних українських авторів сприяють формуванню розуміння сучасної

¹³ Потапенко О. Поширення української мови у світі: глобальний розквіт і сучасні реалії. *Gelios*. 11 листопада 2025. URL: <https://gelios.ua/poшыrennya-ukrayinskoyi-movy-u-sviti-globalnyj-rozkvit-i-suchasni-realiyi/> (дата звернення: 13.12.2025).

культури та суспільства України. Письменники, такі як Юрій Андрухович, Тамара Горіха Зерня, Сергій Жадан, Оксана Забужко, Катерина Калитко, Андрій Курков, Андрій Любка, Тетяна Малирчук, Мар'яна Савка, Артем Чапай, Артем Чех та інші, відкривають перед читачами актуальні виклики, питання й теми, що стосуються сьогодення країни. Переклади української літератури сприяють поширенню у світі знань про українську культуру та підсилюють її внесок у глобальний культурний діалог.¹⁴

Англомовний переклад роману Сергія Жадана «Інтернат» («The Orphanage») є яскравим прикладом успішного включення складного досвіду України в західний контекст. Для підтримання цього процесу необхідно забезпечити систематичну державну підтримку програм перекладів, участь у міжнародних фестивалях і посилення заходів із активного просування української літератури. Сам С. Жадан писав: «Мова, як і поезія, не здатна зупиняти війни. Проте саме вона означає зло й несправедливість, саме за допомогою її ресурсів ми вкотре долаємо свою слабкість та безнадію і випростовуємось, аби свідчити й заперечувати».¹⁵

Українське мистецтво в глобальному комунікативному просторі є формою, через яку Україна та українська мова взаємодіють зі світом. Воно гармонійно поєднує національну ідентичність із загальнолюдськими цінностями, сприяючи створенню культурних зв'язків, впливаючи на світову думку та стверджуючи Україну як самобутнього учасника світового культурного процесу. Сучасні українські митці дедалі активніше займають позиції в глобальному комунікативному просторі: Жанна Кадирова гідно представляла Україну на Венеційській бієнале, перетворивши мистецтво на потужний інструмент соціального та політичного висловлювання, а також у 2026 році з проектом «Гарантії безпеки» представить Україну на 61 Венеційській бієнале сучасного мистецтва; Мстислав Чернов є лауреатом премії «Оскар» і Пулітцерівської премії за документальний фільм «20 днів у Маріуполі», а за фільм «2000 метрів до Андріївки» отримав нагороди на кінофестивалі «Санденс»; проекти Владислава Троїцького, українського режисера, культурного діяча, засновника «ГогольFest», театру «Дах», а також музичних гуртів DakhaBrakha та Dakh Daughters, стають подіями міжнародного масштабу тощо. У період війни цифрове мистецтво та соціальні мережі відіграють важливу роль: ілюстрації, перформанси, відео, стріт-арт українських митців швидко поширюються світом, створюючи емоційно насичений образ України та її боротьби.

Українська мова демонструє значне зміцнення своїх позицій у глобальній мережі. У 2025 році вона посідає 18-те місце за поширеністю на світових

¹⁴ Дольник І. Вплив перекладів сучасної української літератури на міжнародний імідж України (на прикладі «The Orphanage» Сергія Жадана). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. №64. С. 242–245. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v64/55.pdf> (дата звернення: 11.12.2025).

¹⁵ Про силу слова і зброї: листування поетів Реджинальда Двейна Беттса та Сергія Жадана (20 жовтня 2022). Пер. з англ. Монастирський Є. URL: <https://pen.org.ua/pro-silu-slova-i-zbroi-listuvannyapoetiv-redzhinalda-dvejna-bettsa-ta-sergiya-zhadana> (дата звернення: 11.12.2025).

інтернет-ресурсах (0,6% сторінок).¹⁶ Особливу увагу привертає зрушення мовного балансу в українському онлайн-сегменті: за результатами дослідження Центру контент-аналізу (жовтень 2024 року), українська мова вперше стала домінувати в українському сегменті соціальних мереж, випередивши російську. Частка дописів українською мовою в ключових соцмережах досягла 56%, тоді як російською – 44%. Це підтверджує стійку тенденцію зміцнення позицій української мови, яка посилилася після початку повномасштабної війни в Україні. Особливо помітний цей тренд у найпопулярніших соцмережах, таких як Facebook, Instagram та X, де частка україномовного контенту становить 80-90%.¹⁷ Зростання обсягу українськомовного контенту стає конкурентною перевагою у фінансовому середовищі та діловій комунікації.

Масове впровадження додатків для вивчення мов і масових відкритих онлайн-курсів (МООС) відкрило нові перспективи для поширення української мови на глобальному рівні. Зростає кількість курсів українською мовою з історії, культури та літератури; інтерактивних програм для навчання української як іноземної; ресурсів для самостійного навчання, які пропонують гнучкий формат освоєння матеріалу. Це сприяє поступовому інтегруванню української мови в міжнародну цифрову освітню екосистему.

Серед популярних способів онлайн-комунікації варто виділити месенджери (*Telegram, Viber, WhatsApp, Facebook Messenger*) та соціальні мережі (*Facebook, Instagram, Twitter (X), TikTok*). Платформи для відеозв'язку (*Zoom, Google Meet*) використовуються як для особистого, так і для робочого спілкування. Електронна пошта (*email*) залишається важливим інструментом для офіційних питань. Форуми, блоги, відеохостинги (зокрема *YouTube*) відіграють важливу роль у навчанні та неформальній комунікації. У бізнес-середовищі набувають популярності власні чати на сайтах та чат-боти. Кожен із цих форматів має свої унікальні комунікативні риси. Цифровий простір поступово перетворився на ключову платформу функціонування української мови.

Варто наголосити, що відповідно до частини 6 статті 27 мовного Закону інтернет-ресурси (у тому числі вебсайти та вебсторінки в соціальних мережах) медіа, зареєстрованих в Україні, мають бути доступні українською мовою. У той же час поряд із державною версією можуть існувати варіанти іншими мовами. При цьому версія інтернет-представництва державною мовою повинна містити повний обсяг інформації й не поступатися за змістом іншомовним версіям, а також завантажуватися за замовчуванням для користувачів в Україні. Ця вимога чинна з 16 липня 2022 року.¹⁸

¹⁶ Потапенко О. Поширення української мови у світі: глобальний розквіт і сучасні реалії. *Gelios*. 11 листопада 2025. URL: <https://gelios.ua/poshyrennya-ukrayinskoyi-movy-u-sviti-globalnyj-rozkvit-i-suchasni-realiyi/> (дата звернення: 13.12.2025).

¹⁷ Кірта О. В українських соцмережах уперше домінує українська мова. *Bazilik*. 29.10.2024. URL: <https://bazilik.media/v-ukrainskykh-sotsmerezakh-upershe-dominuie-ukrainska-mova/> (дата звернення: 13.12.2025).

¹⁸ Українська мова домінує в соцмережах та медіа, – результати дослідження. *Уповноважений із захисту державної мови*. 29 жовтня 2024 року. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/ukrainska-mova-dominuie-v-sotsmerezakh-ta-media-rezultaty-doslidzhennia> (дата звернення: 14.12.2025).

Використання штучного інтелекту (обчислювальних систем, здатних виконувати складні завдання) є важливим елементом цифрової трансформації. Проте розвиток застосувань штучного інтелекту для роботи з українською мовою відстає порівняно з поширеними міжнародними мовами. Такий дисбаланс пояснюється двома ключовими причинами:

1. *Обмеженість цифрових ресурсів.* Більшість алгоритмів штучного інтелекту проєктували з орієнтацією на англійську мову. Для української доступний значно менший обсяг текстових корпусів і прикладів, необхідних для навчання складних мовних моделей.

2. *Лінгвістична складність.* Системи штучного інтелекту демонструють нижчу ефективність у розпізнаванні граматичних, стилістичних і семантичних особливостей української мови.

Однак зауважимо, що в Україні створено перший узагальнений словник термінів у галузі штучного інтелекту. До нього увійшло 106 найбільш уживаних слів та виразів, пов'язаних зі штучним інтелектом, зокрема юридична і технічна термінологія. Кожен термін супроводжується англійським відповідником, визначенням та списком споріднених понять. Слова та вирази з інших галузей представлені в словнику в контексті штучного інтелекту. Для тих термінів, що не мають українського відповідника, використовували синоніми, усталені терміни або транслітерацію.¹⁹

Команда видання AI360 підготувала огляд семи популярних ШІ-сервісів для створення текстів українською мовою, звертаючи увагу на якість тексту (граматична правильність, логічність, відповідність стилю), функціональність (наявність підтримки української мови, адаптація до контексту), доступність та швидкість, визначивши ChatGPT, Copy.ai, Rytr, Jasper, NeuralWriter, Hypotenuse AI, Notion AI.²⁰

Одним із найбільш вагомих стратегічних викликів у взаємодії зі штучним інтелектом є ризик уніфікації мовних норм. Під час навчання штучний інтелект має схильність до усереднення лінгвістичних форм, що призводить до ігнорування або некоректного відтворення регіональних особливостей, стилістики та ідіоматики. Як наслідок, це може загрожувати збереженню мовної унікальності та викликати явище, яке варто назвати «мовним спрощенням штучного інтелекту» – формування стандартизованої та надто спрощеної мовної структури.

Розуміння цієї проблеми підкреслює необхідність проведення спеціалізованих лінгвістичних досліджень для розроблення гнучких мовних моделей; розширення якісних мовних корпусів даних; залучення експертів-лінгвістів і фахівців з української філології для перевірки та вдосконалення алгоритмів роботи штучного інтелекту. Підтримка української мови в сучасних

¹⁹ Галюцинування, пісочниця й отруєння даних – створили словник термінів зі сфери ШІ. *Читомо*. 29.12.2024. URL: <https://chytomo.com/haliutsynuvannia-pisochnytsia-j-otrueniennia-danykh-storyly-slovyk-terminiv-zi-sfery-shi/> (дата звернення: 13.12.2025).

²⁰ Данілова Філіпа. Розумні тексти: огляд найкращих ШІ-помічників для української мови. *AI360*. 27.06.2025. URL: <https://ai360.com.ua/rozumni-teksty-ohliad-naykrashchykh-shi-pomichnykiv-dlia-ukrainskoi-movy/> (дата звернення: 14.12.2025).

цифрових технологіях є надзвичайно важливою умовою для її збереження та забезпечення повноцінного функціонування мови в глобальному комунікативному просторі.

Висновки й перспективи дослідження. Українська мова впевнено утверджується у світовому комунікативному просторі, пройшовши трансформаційний шлях від об'єкта історичних утисків до активного учасника міжнародних процесів. Вона стала ключовим символом культурної незалежності, об'єднуючою силою та носієм унікальних національних цінностей, що відіграє важливу роль у формуванні позитивного іміджу України на глобальній арені.

Розвиток української мови в умовах глобального комунікативного простору відбувається за основними напрямками, які тісно переплітаються між собою. Українська діаспора забезпечує міцну культурну й інституційну базу; процеси дерусифікації створюють сильний внутрішній і зовнішній стимул для розширення функціональної сфери використання мови; а креативні індустрії сприяють формуванню сучасного, конкурентоспроможного та глобально привабливого образу української мови. У поєднанні ці чинники не тільки розширюють її географічне охоплення, а й підвищують культурний престиж та символічну вагу на міжнародній арені.

Основним стратегічним викликом залишається забезпечення належної підтримки української мови в сучасних цифрових технологіях, зокрема в системах штучного інтелекту. Це необхідно для збереження її лінгвістичної унікальності в умовах глобалізації. Упровадження цифрових технологій та вписування української мови в міжнародні освітні платформи є ключовими напрямками, що істотно її утверджують на світовій арені. Майбутнє української мови залежить від її здатності пристосовуватися до змінюваних умов комунікації, залишаючи непорушними свої фундаментальні системні принципи та культурне значення. Тому популяризація та розвиток української мови є важливим стратегічним пріоритетом, який сприяє зміцненню міжнародних позицій України та її інтеграції у глобальний комунікативний простір.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Архипенко Л. М. Українська термінологія штучного інтелекту в контексті концептуалізації й державної мовної політики. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 42. Т. 1. С. 9–15. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37919> (дата звернення: 13.12.2025).

Галуцинування, пісочниця й отруєння даних – створили словник термінів зі сфери ШІ. *Читомо*. 29.12.2024. URL: <https://chytomo.com/haliutsynuvannia-pisochnytsia-j-otruennia-danykh-storyly-slovnyk-terminiv-zi-sfery-shi/> (дата звернення: 13.12.2025).

Гаргаун Я. Українська діаспора: вплив на творення глобального українського простору. *Старожитності Лукомор'я*. 2023. №3. С. 75–81. URL: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/214> (дата звернення: 11.12.2025).

Данілова Філіпа. Розумні тексти: огляд найкращих ШІ-помічників для української мови. *AI360*. 27.06.2025. URL: <https://ai360.com.ua/rozumni-teksty-ohliad-naukrashchykh-shi-pomichnykiv-dlia-ukrainskoi-movy/> (дата звернення: 14.12.2025).

Дольник І. Вплив перекладів сучасної української літератури на міжнародний імідж України (на прикладі «The Orphanage» Сергія Жадана). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. №64. С. 242–245. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v64/55.pdf> (дата звернення: 11.12.2025).

Заборона української мови. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-17240> (дата звернення: 10.12.2025).

Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 11.12.2025).

Каленюк С., Громова Н., Деміхова С. Українська мова в інтернет-просторі: нові тенденції та виклики. *Вісник науки та освіти*. 2024. №10 (28). С. 302–310. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/16052> (дата звернення: 12.12.2025).

Кірста О. В українських соцмережах уперше домінує українська мова. *Bazilik*. 29.10.2024. URL: <https://bazilik.media/v-ukrainskykh-sotsmerezhakh-upershe-dominuie-ukrainska-mova/> (дата звернення: 13.12.2025).

Макарець Ю. С. Українська мова в інтернет-просторі: соціально-правовий та лінгвальний виміри. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. №46. С. 38–43.

Пономаренко Л. Г., Козиряцька С. А. Мова сайтів українського сегмента Інтернету: реалії та перспективи. *Держава та регіони*. Серія: Гуманітарні науки. 2014. №1–2. С. 64–69. URL: <https://dspace.mphu.edu.ua/handle/123456789/6771> (дата звернення: 13.12.2025).

Потапенко О. Поширення української мови у світі: глобальний розквіт і сучасні реалії. *Gelios*. 11 листопада 2025. URL: <https://gelios.ua/poшыrennya-ukrayinskoyi-movy-u-sviti-globalnyj-rozkvit-i-suchasni-realiyi/> (дата звернення: 13.12.2025).

Приблуда Л. М. Особливості комунікативно-мовленнєвої поведінки в кіберпросторі. *Вісник науки та освіти*. 2024. №4 (22). С. 407–416. URL: [file:///C:/Users/PC/Downloads/maxim,+32%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/maxim,+32%20(1).pdf) (дата звернення: 13.12.2025).

Про силу слова і зброї: листування поетів Реджинальда Двейна Беттса та Сергія Жадана (20 жовтня 2022). Пер. з англ. Монастирський Є. URL: <https://pen.org.ua/pro-silu-slova-i-zbroi-listuvannya-poetiv-redzhinalda-dvejna-bettsa-ta-sergiya-zhadana> (дата звернення: 11.12.2025).

Українська мова домінує в соцмережах та медіа, – результати дослідження. *Уповноважений із захисту державної мови*. 29 жовтня 2024 року. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/ukrainska-mova-dominuie-v-sotsmerezhakh-ta-media-rezultaty-doslidzhennia> (дата звернення: 14.12.2025).

Юрса Л., Негер О. Мовна специфіка україномовних блогів. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2025. Вип. 19. С. 261–267.

URL:

<https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/viewFile/4824/5309> (дата звернення: 13.12.2025).